

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/rys-historyczny/1918-1939/9391,Policja-Panstwo-1923-1924.html>
2024-07-16, 18:00

Policja Państwowa 1923-1924

W połowie stycznia 1921 r. zlikwidowano Kordon Ministerstwa Spraw Wojskowych, a na jego miejsce utworzono Kordon Graniczny Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego. Od tego czasu w 15 kilometrowym pasie neutralnym mieszczącym się między linią demarkacyjną a kordonem, służbę porządkową mogła pełnić tylko Policja Państwowa.

Powołanie do ochrony wschodniej granicy państwa polskiego formacji o charakterze policyjnym wymusiła panująca tam mało stabilna sytuacja polityczna. Obowiązujące do tego momentu rozwiązania przysparzały wielu trudności organizacyjnych. Wynikały one z faktu podporządkowania Straży Granicznej, pod względem wypełniania zadań granicznych - Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, zaś kadrowym i zaopatrzenia poprzez podporządkowanie Dowództwom Okręgów Generalnych armii. Ten brak spójności organizacyjnej utrudniał realizację postawionych przed formacją zadań. Nowa koncepcja zakładała utworzenie jednostek ochrony granicy pod każdym względem zależnych od Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Planowana reforma przyspieszona została przez zarządzenie demobilizacyjne Ministerstwa Spraw Wojskowych, zakładające zwolnienie z dniem 1 lipca 1923 r. ze służby żołnierzy roczników 1900 i 1901 r., w tym także żołnierzy baonów Straży Granicznej, gdzie z ponad 21 tysięcy szeregowych i podoficerów, 17 tysięcy podlegało demobilizacji. W zaistniałej sytuacji ochronę granicy wschodniej przejęła podporządkowana Ministerstwu Spraw Wewnętrznych - Policja Państwowa. Wprowadzenie zmian organizacyjnych motywowano potrzebą:

- ściślejszego zespolenia organizacji ochrony z pracą organów bezpieczeństwa
- pozyskania kadry lepiej przygotowanej od szeregowych Straży Granicznej do pełnienia służby na granicy
- sformułowaniem korpusu jednolitego pod względem organizacyjnym, dowodzenia i zaopatrzenia.

Dnia 24 maja 1923 roku, wniosek powołania do służby na granicy Policji Państwowej, Rada Ministrów przejęła bez żadnych poprawek. Z dniem 1 lipca 1923 roku, nowa formacja przejęła granicę wraz z całym inwentarzem, uzbrojeniem i środkami technicznymi. Proces obejmowania granicy przeprowadzony został w dwóch etapach. Etap pierwszy objął całą granicę wschodnią z wyjątkiem granicy z Litwą, której przejęcie w październiku 1923 roku, zamknęło drugi etap. Policja Państwowa, przy współudziale Żandarmerii Wojskowej, pełniła

służbę na granicach: polsko – litewskiej, polsko - łotewskiej, i polsko – radzieckiej. Zasady współdziałania formacji określało porozumienie zawarte między Ministrem Spraw Wewnętrznych a Ministrem Spraw Wojskowych.

Nowy korpus w całości podlegał Komendzie Głównej Policji Państwowej. Podporządkowane jej były odpowiadające za ochronę przypadającego na nie odcinka granicznego Komendy Okręgowe. Pokrywały się one z obszarami województw: nowogródzkiego, poleskiego, tarnopolskiego, wołyńskiego oraz wileńskiego. Komendy okręgowe działały przy urzędach wojewódzkich, podlegały im komendy powiatowe, obejmujące swoim zasięgiem odcinki granicy znajdujących się na obszarze jednego powiatu. Komendom powiatowym w zależności od długości odcinka podlegały od 2 do 10 kompani, każda kompania wystawiała 8 - 12 posterunków (wart).

W okresie pełnienia służby na granicy Komendantem Głównym Policji Państwowej był Marian Borzęcki.

Destabilizacja sytuacji politycznej na pograniczu wschodnim oraz wzrost aktywności różnego rodzaju grup zbrojnych, prowadzących działalność dywersyjną i rabunkową, na pograniczu z Rosją Radziecką odkrywała słabości służby granicznej. Niemoc Policji Państwowej wynikała głównie z powodu braków środków technicznych i niedoboru kadry, z którymi to problemami, formacja borykała się od momentu powstania. W porównaniu ze Strażą Graniczną odznaczała się lepszą pracą wywiadowczą, co skutkowało większą skutecznością w walce z przestępcami granicznymi. Niestety, stosując te same formy służby granicznej, nie była w stanie skutecznie przeciwdziałać, narastającemu we wschodnich województwach państwa, chaosowi. W roku 1924 na omawianym terenie dokonano 189 większych napadów rabunkowych i dywersyjnych, ujęto 146 członków grup zbrojnych, a 15 zabito. W tym czasie straty wśród policjantów i ludności cywilnej wynosiły 54 zabitych i 28 rannych. System policyjny w większości przypadków oparty na posterunkach stałych, nawet ze wsparciem wojska, nie był w stanie skutecznie zabezpieczyć granicy pod względem politycznym i militarnym.

Policja Państwowa pełniła służbę na granicy do czasu powołania do życia Korpusu Ochrony Pogranicza. Nowa formacja powstała 17 września 1924 roku, a pierwsze jej jednostki rozpoczęły przejmowanie granicy w listopadzie 1924 roku. Cała operacja zakończyła się w marcu 1926 roku, wraz z zejściem z granicy polsko – litewskiej ostatnich pododdziałów Policji Państwowej i zajęcia ich miejsca przez jednostki KOP.

[Pokaž opis pliku](#)